

Holló József

Ne sirassatok!

Ha egyszer elbotlik gyarló léptem:
 értem ne sírjon senki se
 - nem voltam én csak percnyi csend
 két sikoly közt, vagy annyi se.

Egy madárröpt árnya a szűz havon
 mi a tompa fényben rávetült
 és tovatűnt észrevétlenül
 nem hagyva maga mögött űrt.

Szívemben ezernyi harang kongott
 mégis csak én hallottam: én,
 s mint elhallgatott metafora
 csüngtem verseim egén -

öelve kicsorbult álmaim:
 mit eltékoztam hajdanán
 amikkel annyiszor elsiratott
 Anyám iszonyú bánatán.

Törékeny anyagú üveg voltam,
 homok - két kézzel szórt a szél
 ki élni és halni tudás nélkül
 mint lelökött váza földet ér.

Ennyi voltam és csupán:
 vágyak, szándékok, végletek
 ha elszegődtem a végtelenhez
 ... ne sirassatok és ne ítéljete!

Kégl Ildikó

Húsleves anyámnak

Szerette a fiatal nő a piacok hangulatát, az árusokkal folytatott beszélgetést, azt a vásárcsarnoki világot, amelyben az élet a maga összes megoldhatatlannak tűnő gondjával arra az egyetlen kérdésre szűkül le: „mit együnk?” Mert egy zöldségpiacon minden más kérdés olyan otromba, oda nem illő. Olyan felesleges! Mit együnk? – ismételte a fiatal nő, és fellélegzett az érzéstől, amit ez a kérdés generált benne. Belekapaszkodott hát mindkét kezével a kérdésbe, és hosszú idők óta először mint-ha mosoly születt volna az arcán. De nem, mégsem mosoly volt ez, inkább csak valamiféle kóbor remény, valami szikrányi elégedettség, ami azért ült ki az arcára, mert elképzelte, hogy talán örülni fog az anyja! Tőle, az ő főztjétől fog örülni! „Mit együnk?” Ez a kérdés – ez a kezei között féltve őrzött kérdés – azt az illúziót adta, hogy minden rendben van! Hogy neki semmi más miatt nem kell aggódnia, kizárólag azért, hogy kap-e majd tanyasi csirkét a hentesnél, na meg persze azért, hogy ott lesz-e most is az őstermelők között cifra kendőjében, hajlott hátával Gizi néni, a házi csigatészta készítésének észak-magyarországi nagymestere. És a másik néni, akinek nem tudja a nevét, de ott árul közvetlen Gizi néni mellett, és mindig, mindig papucsban van. Csak nyáron nylonharisnyával, a hideg idő beköszöntével meg vastag frottír zoknival viseli szegényes lábbelijét. Ettől a másik nénitől – a papucsostól – fűszereket szokott venni a fiatal nő: csombort, bazsalikomot, kakukkfűvet, sáfrányt. És ha emiatt – kizárólag emiatt – kell izgulnia, akkor elhiszi, hogy nem törött össze minden. Akkor talán még abban is hinne, hogy a vasárnap – ez a mostani vasárnap – képes olyan hétfőt szülni, aminek az anyja is tud örülni. Amiben az anyja is szeret létezni! Amiben nem szenved! És ha a vasárnapnak sikerült szülni egy szenvedésmentes hétfőt, akkor ugyan miért ne sikerülhetne a hétfőnek is világra hozni egy vágyott keddet. 24x2... számolgatott a nő, és felragyogott a szeme. Tovább már nem mert számolni, hiszen ezt az eredményt is alig merte kimondani: 48 óra. Lenne az édesanyja életében 48 óra, ami testi fájdalom nélkül telik el. Ez egy olyan áldott 48 óra lenne, aminek során egyetlen egyszer sem hányna, kapna levegőt, nem lenne véres a köpete – ábrándozott nagy barna szemit az égre emelve a fiatal nő.

„Mit együnk? Mivel lepjem meg? Mit főzzek neki?” – bújt újra és újra a fiatal nő az oltalmazó kérdések alá. Ezek a kérdések menedéket adtak a nőnek, s úgy simogatták vacogó lelkét, mint egy hatalmasra szabott puha, meleg bársonytakaró. Húslevest! Hát persze, hogy húslevest! Hiszen a hét minden napján, és a nap bármely szakában képes volt az anyja megenni egy tányér aranyló tyúkhúslevest! Engedte hát, hogy minden mást kiszorítsanak és egyre nagyobb teret nyerjenek fejében a főzés, a bevásárlás, és az étkezés körüli gondolatok.

„Ez aztán nem ipari csirke, nem ám génmódosított tápon nevelkedett. Szabad-tartásból való! Kukoricát eszegetett a drága, nézze csak meg a bőrit, sárga mint a Nap” – dörmögte zengő, mély hangján a hentes. „Olyan ínycsiklandó szállítmány, hogy az ember legszívesebben így nyersen beleharapna.” A feltűnően csinos fiatal nő ügyet sem vetett a hentes sajátos kínálására, kétértelmű megjegyzését elengedte a füle mellett. Kifizette a szép, kövér tanyasi csirkét, határozottan bezárta maga mögött a húsbolt robosztus ajtaját, majd miután kísértelt a csarnokból, hogy az őstermelők felé vegye az irányt. Hirtelen ötlettől vezérelve megállt, farmernadrágja zsebéből papír-cetlit, táskásából pedig egy golyóstollat húzott elő. Egy oszlopnak támaszkodott, s a combját használva íróasztalnak, jegyzetelni kezdett a gyűrött mozi-jegy hátoldalára: krumpli, petrezselyemgyökér, répa, karalábé, zeller, kelkáposzta, fokhagyma, vöröshagyma. Isten tudja, miért érezte fontosnak, hogy bevásárló listát írjon, miközben már éppen bevásárolt. Ráadásul hosszú évek óta ugyanúgy, pontosan ugyanazon alapanyagok felhasználásával készíti a tyúkhúsleveset. Talán csak annyi különbséggel, hogy ha maguknak – azaz a férjének és a lányainak – készíti, bizonyára mindezek mellett beledob még két-három, méretes kalapot viselő, friss erdei csiperkét is. Különösen így nyáron, amikor ezek a karcsú tönkű, hamvas gombák piramisként magasodnak a vásárcsarnok kopottas vas asztalkáin. Ezen a szokásán egyébként mindenki csak nevetett: „húslevesbe gombáát?” – kérdezte gyakorta a fiatal nőtől az anyja elkerekedett szemekkel, tettetett felháborodással, mintha a lánya valami főbenjáró bűnt követne el ezzel a cselekedetével. Életvidám nő volt az anyja. Még most is az! A körülmények ellenére is.

Ez alkalommal nem vett gombát a fiatal nő. Hiába is kiabált utána a testes cigány-asszony: „nézze csak, milyen friss a tönkje, most szedtük hajnalba. Olyan gombapaprikást csinál belőle, hogy a tíz ujját megnyali utána.” Illatozhatott az erdei csiperke, betölthette ez a fanyar parafaaroma az egész vásárcsarnokot, a nőt ezúttal hidegen hagyta gomba, cigányasszony egyaránt. Mert az anyja nem szereti a gombát. És ma az anyja szájíze szerint akart főzni. Megelégedve cipelte fonott vesszőkosarát, amiben ott sorakozott minden, ami egy tyúkhúsleves-lakomához elengedhetetlenül szükséges. Már csak fűszer kellett! „Mit ér a húsleves sáfrány nélkül? Hiszen attól aranylik, az színez ki reménnyel levest, életet egyaránt!” – sóhajtott fel ismét gondterhelten, majd az őstermelők felé vette az irányt. A papucsos néni már szedelőzködött, minden össze volt pakolva az asztalkáján, mégis olyan bizonytalanul topogott, mintha csak őt várta volna. Megismerték egymást, még mielőtt a nő szólhatott volna, az idős asszony védekezően mondta: „már csak sáfrányom maradt aranyom, ez a két virág” – s meglendítette a kezében tartott gyűrött nylonzacskót, amiben ott sárgállottak a kékeslila szirmok közé zárt bibék.

Kora délutánra hívta az anyját! Meghívta a bátyját is feleségével és kisfiával. Úgy képzelte, hogy a kertben terít meg, a diófák árnyában. Már mindenki a kerti asztal

körül ült, amikor kipenderült a fiatal nő a konyhából, és a forrón gőzölgő, ínycsiklandó illatokat árasztó tyúkhúsleves az asztal közepére biggyesztette. Az illat betöltötte a kert; húsleves illata lett a két vén diófának, a piciny tearózsának, a terebélyes jázminbokornak, a fáskamrára futkosó borostyánnak, de még a katicabogárnak és a mezei poloskának is. Ültek a hatalmas kerti asztal körül ebben a békét hazudó húsleves illatban, és mindenki az asszonyt bámulta. A veje nyíltan, őszintén nézte és szívből szurkolt neki, épphogy csak nem ordította el magát a részvétellel keveredett izgalom hevében, hogy: HAJRÁ! Drukkolt neki, hogy segítség nélkül is képes legyen a feladatra! Úgy, mint régen! A fia meg... lopva, szemét lesütve, ajkait idegesen harapdálva nézte az anyját, mintha minden egyes pillanatban arra figyelmeztetné önmagát: „nem, nem sírjuk el magunkat! Ez ünnepnap és ki tudja, lesz-e még nekünk ilyen ünnepnapunk, így együtt! Anyám társaságában!”

A vendégek érkezése előtt szépen megmunkált ezüst evőeszközzel terítette meg az asztalt a fiatal nő, két kislánya segített neki. Ezekon a míves kanalakon, villákon és késeken kívül nemigen árulkodott semmi arról, hogy különös alkalom ez a mai, a közös családi étkezés örömnépe. Pedig egyszerű hétköznapi napokon is szerették ünneplőbe öltöztetni az asztalt, mielőtt rákerült volna az étel. Azt vették észre, hogy örül az asztal is ilyenkor: élvezte a nagydarab tölgylap, amikor fodros terítővel csinosítgatják, vázát tesznek rá, amibe friss virágok kerülnek. Ilyenkor a hatalmas kerti tölgyfa asztallap még jobban kihúzta magát, és szinte hallani lehetett, ahogy elégedetten felnevet. De a fiatal nő ezúttal nem foglalkozott az asztallal, sem a terítővel, még a virágok sem érdekelték. Valahogy az esztétikum olyan nevetségesnek, érthetetlennek és egészen feleslegesnek tűnt ebben a helyzetben. Egyetlen dolog számított a terítés során, hogy súlya legyen az evőeszköznek! Épp megfelelő súlya. Ne legyen túl nehéz a kanál az erőtlen ujjaknak, mégis annyi tömege azért legyen, hogy a kéz remegését valamelyest tompítsa.

Az asszony összeszedte minden megmaradt erejét, a kanalat a levesestányér felé mozdította, majd belemerítette – inkább csak beleejtette – a forró aranysárga lébe! A feladat java ekkor jött: a leves és pár darab házi csigatészta már a kanálban volt, ettől kezdve azt kellett valahogy megoldani, hogy az evőeszközt képes legyen az asszony úgy a szájához emelni, hogy annak tartalma útközben ne lötyögjön ki. Óh, Istenem, milyen végeláthatatlanul hosszúnak tűnt az út, ami a tányértől a szájáig vezetett. És ekkor a nyíltan és lopva figyelők is fellélegeztek! Pici ugyan kilötyönt a levestől – amiről a terítón ékeskedő, apró sárgás zsírfolt is árulkodott – de a mutatvány sikerült! Mégiscsak sikerült a reszkető kéznek a kanalat a szájhoz emelni. Annak a kéznek, ami alig két hónapja egy délelőtt alatt 40 kiló cseresznyéből lekvárt főzött, s még ugyanazon a napon kigyomláta az osztályterem méretű virágos kertet. Most ennek a mozdulatnak örült a kéz! Mert hol van már az a két hónappal ezelőtti kéz? Hol van már az a két hónappal ezelőtti asszony?

– Isteni a leves! – mondta elcsukló hangon az asszony, és egy halovány mosoly jelent meg az arcán!

Ám az a hang...! Az a hang olyan túlvilágra készülő volt, olyan mély fájdalom szakadt át rajta, hogy a lány ebben a pillanatban meglátta az anyját! Idáig is tudta, hogy beteg, hogyne tudta volna, de valahogy nem látta. Egyszerűen nem volt hajlandó meglátni a beteg anyját! Most azonban történt valami: az a hang mintha nem a fülebe jutott volna, nem a hallójárataiba. Belement az anyja hangja egészen a fiatal nő szemébe. És a hang felnyitotta a szemét! Ekkor észrevette az anyját! Az anyját, akit pár hónapja nem akart – mert nem mert – észrevenni! Nem akart hinni a szemének! Azt gondolta, hogy az a két csalfa barna szem csak becsapja. Ízléstelen, mocskos tréfát űznek vele, s azzal szórakoznak, hogy az ő egészséges, életvidám anyja helyett más asszonyt mutatnak neki. Annak az asszonnak, akit mutatnak a szemei, nincsen haja! Na, például ezért! Ezért is gondolta a fiatal nő, hogy a szemei nyilvánvalóan hazudnak, mert az ő anyjának dús fekete a haja, alig egy-egy ősz hajsza van benne, ezt mindenki tudja! Két hónapja legalábbis ilyen volt! A szemei most meg egy olyan asszonyt mutatnak, aki kopasz... és erőtlén, és hamuszürke! Ez a gátlástalan, rohadt szempár egy nőt mutat, aki nagyon..., aki nagyon beteg! És bámulta az anyját, aki ott ült az étkezőasztalnál, vele szemben. A szemei ezúttal olyan asszonyt mutattak neki, akinek nincs sok hátra. Ekkor, amint mindez tudatosodott benne, két hónap elfojtott feszültsége, aggodalma és félelme hirtelen kiömlött belőle.

– Isteni a leves? Tényleg? – nevetett fel kényszeredetten a lánya. És mondd, anyukám! Honnan tudod? Honnan a fenéből tudod, hogy milyen íze van a levesnek? – kérdezte a lánya, aki nem bírta tovább türtöztetni a könnyeit. Hirtelen eszébe jutott, hogy az anyja nem érez ízeket a kezelés óta.

Ült a család az asztal körül, és csak hallgatták a furcsa párbeszédet, miközben fejüket ide-oda forgatták, hol az egyik, hol a másik asszonyra révedve.

– Szerintem el van sózva, agyon van borsozva! – mondta a lánya.

– Szerintem meg nagyon finom! – felelte bölcs nyugalommal, mint aki megbékélt sorssal, betegséggel egyaránt. Azt kérde, honnan tudom? Emlékszem rá! Emlékszem az ízére! Az emlékeimből kell előhívnom, mert egy ideje valóban nem érzem az ételek ízét. Jó, hogy beszélünk erről! Nyíltan, végre! – nagy levegőt vett az asszony, majd így folytatta. Muszáj, hogy erősek legyetek! Ígérjétek meg, hogy erősek lesztek! Mert ideje szembenéznünk azzal, amit két hónapja pontosan tudunk mindannyian: vannak daganatok, amelyekből ki lehet gyógyulni! A kissejtes tüdőrák sajnos nem ilyen! – fogait összeszorította, és egy pillanatra olyan tekintete volt, mintha ő maga is csak most szembesült volna betegségé horderejével. Hosszú, torkot szorongató, kétségbeeséssel színezett csend borult ekkor a kertre. Ez a csend nyomasztóbb volt mindennél. A rossz hírnél, a diagnózisnál is nyomasztóbb, keserűbb, tehetetlenebb csend volt. Mindenki azt várta, hogy szólaljon meg végre valaki és törje meg ezt

az átkozott, öldöklő csendet, de senki nem volt képes a beszédre. Ez alkalommal még az a nyomorult vörösbegy is szótlánul ringatózott a sombokor ágán, melynek lágy hangja máskor betölti a kertet. És ebben a pillanatban megszólalt az asszony: „Naivan azt hisszük – mert hinni akarjuk –, hogy a kemoterapiák és sugárkezelések majd mindent megoldanak. Amikor már lekaparnánk a falat fájdalomunkban, azzal biztatjuk magunkat, hogy egyet, na, még ezt az egyetlen egy kezelést bírjuk ki valahogy, aztán jobb lesz. Jobb lesz élni! De nem lesz jobb!” A fáradt szemek ekkor lecsukódtak és az asszony így, lehunyva szemekkel folytatta tovább történetét. „Nem tudja senki, mennyi erőt kell összeszedjek magamban ahhoz, hogy kiszálljak az ágyból és elmenjek a WC-re. Hogy önállóan enni tudjak! Most is! Igen, most, amikor az orvosaim szerint a legjobb erőnlétben vagyok! – nevetett fel keserűen az asszony! Mit is mondhatnék? Kiváló kezeléseket kaptam nagy tudású, jó szándékú orvosoktól! Áldja meg őket az Isten! Mégis vannak helyzetek, amikor mindez nem elég! Hogy is tudnám ezt elmondani? – kérdezte önmagától, és vizenyős szemei a távolba révedtek. Az onkológusom, aki nemcsak orvosnak, embernek is jó úgy fogalmazott: voltaképpen sikerként könyvelhetjük el, hogy élek! Még mindig élek! És az orvostudomány szempontjából nézve valóban siker lehet mindez. Hiszen itt vagyok köztetek! A diagnózis után két hónappal itt vagyok! Márpedig őszibarack méretű daganat nőtt a tüdőmben, rátapadt a hangszálaimra, és én mégis itt vagyok! Élek! Ám, ha most bárki azt kérdezné, örülök-e ennek, arra sajnos nem tudnék határozott választ adni! Élek ebben a mesterségesen meghosszabbított létezésben, összefolyt időben és térben, ahol minden olyan tompa, színtelen és íztelen. Amelyben nem tudom már melyik az éjszaka, és melyik a nappal. Élek ebben a végelethetetlen szenvedésben, ahol fáj a jelen, fájnak a percek, fájnak a hétköznapi és az ünnepek is. Fáj, ha nem eszem, és fáj, ha eszem. Fáj, ha alszom, és fáj, ha ébren vagyok! Fáj, ha mozgok, és fáj, ha mozdulatlan vagyok!” – sorolta enerváltan. A lánya, a fia, a menyé és a veje komoran hallgatták az asszonyt, akiből mintha 59 év minden siralma egyszerre szakadt volna ki. Nem pusztán fájdalmas, de furcsa és idegen is volt ez a helyzet, mert soha – ez idáig soha – nem hallották panaszkodni ezt az asszonyt! Aztán hirtelen, mint aki le akar zárni, be akar fejezni egy történetet, visszatért a húslevesre. „Ne gondold lányom, hogy hiábavaló volt ez a leves! Mert nem volt az! Finom volt! Ízlett a lelkemnek. Köszönök nektek mindent! És ne haragudjatok, amiért nem bírom tovább!”

És a húsleves illatú kertben szótlánul hallgatták az asszonyt, aki egyszeriben elnémult, gyenge hangja mintha szertefoszlott volna, és ebben a pillanatban hirtelen lefordult a kerti padról. Sugárban hányt az asztal alatt. „Ne lássanak, ne így lássanak a kis unokáim!” – préselte ki magából az utolsó mondatot, és göbökkel, véraláfutásokkal teli keze az elcsúszott parókája után nyúlt, de már nem tudta azt megigazítani a fején. A húsleves illatú kertben ekkor egy bokor mögül előugrott a halál. Heten nézték, ahogy elragadja az asszonyt! Hét szerette bámulta tétlenül, nem tudtak mit tenni. A parókája ott maradt az asztal alatt, a húsleves illatú kertben.